

Το Δελτίο του Αρχείου

Ξένια Μαρίνου, Ένας ελέφαντας με ρεντιγκότα. Εικόνες από μια αστυνομική έκθεση 1883-1903. Οι εκδόσεις των συναδέλφων, Αθήνα 2024, σ. 282.

Ο αναγνώστης και η αναγνώστρια που θα δουν για πρώτη φορά τον τίτλο του παραπάνω συγγράμματος πολύ πιθανό θα κάνουν το συνειρμό με τις Εικόνες σε μια έκθεση του Μοντέστ Μουσόργκσκι. Παρόλο που δεν πρόκειται εδώ για μουσικό έργο, ο συνειρμός δεν είναι άτοπος. Σύμφωνα με το κείμενο του οπισθόφυλλου, η Ξένια Μαρίνου, επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, «επιχειρεί μια διαφορετική τοιχογραφία των πρώτων τριάντα χρόνων της Γ΄ Γαλλικής Δημοκρατίας, εστιάζοντας στην ανασυγκρότηση και στον τρόπο λειτουργίας της Αστυνομίας του Παρισιού μετά την Παρισινή Κομμούνα». Την είσοδο σ' αυτή την τοιχογραφική έκθεση αποτελεί ο αστυνομικός φάκελος που σχηματίστηκε από την «πολυετή μυστική παρακολούθηση» του σοσιαλιστή Παναγιώτη Αργυριάδη στη Γαλλία. Όποιος έχει στοιχειώδη γνώση αρχειακής έρευνας θα κατανοήσει τη χαρά της συντάκτριας για την ανακάλυψη του φακέλου του Αργυριάδη στο αστυνομικό αρχείο από την ίδια, καθώς είχε καταχωρηθεί με άλλο όνομα, έως ότου ήρθε στο φως με την παρούσα έρευνα.

Ωστόσο η εξέταση του φακέλου του Αργυριάδη αποτελεί την καλοδεχούμενη αφορμή για την παρουσίαση από τη συντάκτρια αφενός ορισμένων προβληματισμών αναφορικά με την μεταφραστική απόδοση συγκεκριμένων διοικητικών (εν προκειμένω: αστυνομικών) όρων σε έτερη γλώσσα. Όπως και στο προηγούμενο σύγγραμμά της (Αναζητώντας οδοφράγματα. Αστικός Τύπος και ελληνικές συμμετοχές στον γαλλοπρωσικό πόλεμο και την Παρισινή Κομμούνα. ΚΨΜ, Αθήνα 2015) η Ξ. Μαρίνου επιδεικνύει ιδιαίτερη ευαισθησία στις λεπτές διαφοροποιήσεις μεταξύ 'συγγενών' εννοιών, όπως είναι αυτές που χαρακτηρίζουν την διοικητική οργάνωση της γαλλικής αστυνομίας, καταλήγοντας συν τοις άλλοις στο ενδιάμεσο συμπέρασμα, πως «εντός της διαβαθμισμένης αυτής γραφειοκρατίας, εμφανίζονται αναρίθμητα στοιχεία μιας αστυνομικής καθομιλουμένης, που περιγράφουν μια εργασία που δεν αποτυπώνεται απαραίτητα στο διοικητικό κομμάτι» (σ. 19). Η ανάλυση αυ-

τής της διαλέκτου καθώς και των μηχανισμών που την φέρουν, πλαισιώνεται από την Ξ. Μαρίνου αφετέρου με μια ιδιαίτερα αξιόλογη τοιχογραφία της γαλλικής κοινωνίας στα τέλη του 19ου αιώνα, η οποία συνδυάζει δείγματα και καταστάσεις από διάφορα κοινωνικά πεδία – ήδη εδώ έχουμε μια συμπυκνωμένη περιήγηση σε έναν ολόκληρο, κρατικά οργανωμένο πολιτισμό, με τρόπο που επιτρέπει στην αναγνώστρια και τον αναγνώστη να προσανατολιστούν καλύτερα στο θέμα του συγγράμματος.

Για την Ξ. Μαρίνου ο βασικός στόχος δεν είναι η ανασυγκρότηση του πολιτικού βίου του Αργυριάδη, ο οποίος θα δραστηριοποιηθεί πολιτικά τόσο ως εκδότης σοσιαλιστικών εντύπων όσο και ως δικηγόρος (αυτός είναι ο «ελέφαντας με ρεντιγκότα», όπως θα τον χαρακτηρίσει χαιρέκακα, λόγω της σωματικής του διάπλασης, ένας αστυνομικός πράκτορας σε αντίστοιχη αναφορά του). πρωταγωνιστής του βιβλίου είναι η ίδια η αστυνομική οργάνωση του Παρισιού, τις εσωτερικές διεργασίες της οποίας, αναφορικά με την παρακολούθηση πολιτικά ύποπτων προσωπικοτήτων μπορούμε πλέον να ακολουθήσουμε μέσα από την αρχειακή έρευνα της Ξ. Μαρίνου.

Η δυνατότητα αυτή, ξένη εισέτι για τις πρακτικές της ελληνικής αστυνομίας (είναι γνωστό πως στην Ελλάδα οι φάκελοι παρακολούθησης μιας σημαντικής ιστορικής περιόδου παραδόθηκαν στην πυρά και δεν διατηρήθηκαν για την έρευνα) δεν θα έπρεπε να σχετικοποιείται με την πεποίθηση, την οποία απορρίπτει ρητά – και ορθώς – η συντάκτρια στο τέλος του συγγράμματος, ότι οι πρακτικές αυτές διοικητικής παρακολούθησης, με τα ψευδώνυμα και τις κωδικοποιημένες αναφορές, αποτελούν γραφικά στοιχεία ενός παρελθόντος, το οποίο υποτίθεται πως έχει παρέλθει μέσα από τον υποτιθέμενο δημοκρατικό χαρακτήρα του σύγχρονου κράτους. Προς τούτο αρκεί μια ματιά στο διόλου παρελθοντικό αλλά συγκαρινό με το έργο της Ξ. Μαρίνου πόνημα *Αστυνομία, βία και δικαιώματα: Μια επισκόπηση της αστυνομικής αυθαιρεσίας στην Ελλάδα*, συνταγμένο από τον Ιάσονα Γουσέτη για την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Αθήνα 2024), για να διαπιστωθεί το έωλο μιας τέτοιας αντίληψης περί της σύγχρονης δημοκρατίας και της αστυνομίας. Πέρα από την αναδρομή σε μια παρελθοντική περίοδο εν πολλοίς άγνωστη στην Ελλάδα, μέσα από το έργο της Ξ. Μαρίνου παρέχονται λαβές αναστοχασμού για την εννόηση και αποτίμηση των πραγματικών μηχανισμών του σύγχρονου κράτους.

Τέλος, όσο αφορά το ίδιο το βιβλίο, ενώ μπορούμε να επαινέσουμε τους εκδότες για την άρτια στοιχειοθεσία και συμπερίληψη του εποπτικού υλικού, δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε την άκρως αρνητική μεθόδευση της τοποθέτησης των πολυάριθμων σημειώσεων στο τέλος του βιβλίου – κάτι που μόνο αρνητικά επιδρά στην πολυεπίπεδη ανάλυση της Ξένιας Μαρίνου.

Θ.Γ.

Ερβίν Σέχου, *Οι απρόσκλητοι φιλοξενούμενοι. Αυτοεθνογραφικές / ιστορικές σημειώσεις για τα τριάντα χρόνια της αλβανικής μετανάστευσης στην Ελλάδα*. Ισνάφι, Ιωάννινα 2021, σ. 222.

Εάν κάποιος επισημάνει τη χρονολογία έκδοσης του εν λόγω βιβλίου, υποστηρίζοντας ότι πρόκειται για μια παρωχημένη πλέον έκδοση, τότε θα πρέπει να στοχαστεί για τον τρόπο ύπαρξης του 'παρελθόντος' στο παρόν, καθώς και για την συν τω χρόνω επιτακτική ανάγκη αναστοχασμού για ζητήματα αυτού καθεαυτού του εγγύτερου παρελθόντος. Λαμβάνοντας ως εξωτερική αφορμή τη συμπλήρωση το 2021 τριάντα χρόνων από την έναρξη της αλβανικής μετανάστευσης στην Ελλάδα, ο Ερβίν Σέχου, Αλβανός μετανάστης ο ίδιος, και υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, καταγράφει την πορεία της ενσωμάτωσης των «απρόσκλητων φιλοξενούμενων» στην ελληνική κοινωνία.

Εν προκειμένω ο συγγραφέας, χωρίς να αποφεύγει αυτοβιογραφικές και βιωματικές αναφορές, χρησιμοποιεί «τη διττή προσέγγιση της αυτοεθνογραφικής και της ιστορικής μελέτης». Με τον τρόπο αυτόν δεν παρέχεται στον ενδιαφερόμενο αναγνώστη απλώς ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον υλικό ιστορικών καταστάσεων και βιωμάτων, το οποίο δεν εξαντλείται επ' ουδενί σε αφηγηματική ανεκδοτολογία, αλλά εν πολλοίς ένας δομημένος χάρτης κοινωνικών διεργασιών, η μία άκρη του οποίου αφορά τις κοινωνικές και πολιτισμικές προκείμενες της σύγχρονης αλβανικής ιστορίας και η άλλη την 'ετοιμότητα' (ή την έλλειψη ετοιμότητας) της ελληνικής κοινωνίας να αντιμετωπίσει τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα (ουσιαστικά δε, μέχρι σήμερα). Η παρουσίαση του Ε. Σέχου κινείται με σχετική άνεση μεταξύ φαινομενολογικών και πραγματολογικών αναλύσεων, ανακαλώντας συγχρόνως στη μνήμη του σύγχρονου αναγνώστη και της αναγνώστριας δεδομένα και στιγμές της πρόσφατης ιστορίας, νοηματοδοτημένα από την όχι πάντα και όχι μόνο εντασιακή σχέση μεταξύ των «Αλβανών» και της ελληνικής κοινωνίας. «Κατά τον τρόπο αυτό», επισημαίνει ο ίδιος «δεν επιλύονται απλώς απορίες σχετικές με το ζήτημα αλλά αναδεικνύονται και οπτικές που μέχρι τώρα παρέμεναν στη σκιά». Όντως, το σύγγραμμα του Ε. Σέχου φωτίζει τόπους και καταστάσεις της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, με τρόπο ο οποίος ενισχύει – το λιγότερο – ιστορικούς συλλογισμούς για το ποιον και την ταυτότητα αυτής της ίδιας κοινωνίας, έτσι όπως αναδείχτηκαν μέσα από την αντιμετώπιση των «απρόσκλητων φιλοξενούμενων». Σαφώς, χρειαζόμαστε περισσότερα βιβλία σαν αυτό – και όχι μόνο για ενημερωτικούς λόγους.

Θ.Γ.

Μαρία Β. Μαρκαντωνάτου, *Η κοινωνική και πολιτική θεωρία του Καρλ Πολάνυι. Προσεγγίσεις των σύγχρονων κρίσεων από την πολαννική κοινωνιολογία*. Παπαζήσης, Αθήνα 2024, σ. 625.

Η Μαρία Μαρκαντωνάτου είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Αιγαίου, και έχει ασχοληθεί επί σειρά ετών με το έργο του Ούγγρου στοχαστή Karl Polanyi, με τρόπο ο οποίος αποτελεί ενδιαφέρουσα αντίστιξη (εάν όχι αντίθεση) στην κατά καιρούς προχειρότητα ή μεγαλαυχία που διακρίνει την ενασχόληση με κάποιο κλασικό έργο. Πριν από το μεγάλο πόνημα που αναφέρεται στον τίτλο, η Μ. Μαρκαντωνάτου έχει μεταφράσει και επιμεληθεί μια συλλογή κειμένων του Polanyi με τίτλο *Ο φασιστικός ιός. Κείμενα της περιόδου 1923-1960* (Τόπος, Αθήνα 2021), εμπλουτίζοντας έτσι σημαντικά τη συγκαρινή συζήτηση για το φασιστικό φαινόμενο.

Η πραγματεία για την κοινωνική και πολιτική θεωρία του Polanyi, βασίζεται τόσο στην ανάλυση γνωστών και λιγότερο γνωστών πλευρών του έργου του, όσο και σε αναδρομές της συντάκτριας σε συγκαρινά φαινόμενα (όπως η πολιτική λιτότητας που επιβλήθηκε στην Ελλάδα στις αρχές του 21ου αιώνα), μέσα από την οπτική του Polanyi. Με αυτό το σύγγραμμα ο αναγνώστης και η αναγνώστρια έχουν πλέον στη διάθεσή τους όχι μόνο αναλύσεις του έργου του Polanyi, αλλά και συνόψεις των κριτικών που του ασκήθηκαν, ήδη από την μεσοπολεμική περίοδο. Πέραν τούτου, η Μ. Μαρκαντωνάτου χαρτογραφεί ενδεικτικά την επιρροή του Polanyi, εξετάζοντας αναλύσεις και εννοιολογήσεις σύγχρονων συγγραφέων και ερευνητών, οι οποίοι εντρυφούν στο ζήτημα της επέκτασης των πρακτικών της αγοράς, στα «πλασματικά εμπορεύματα», καθώς και στα διάφορα «κινήματα και αντικινήματα» που αναδείχθηκαν στην καμπή του 21ου αιώνα.

Θ. Γ.

